

CUM SĂ-ȚI DESCOPERI VOCAȚIA ȘI APOI SĂ TE RATEZI

Autor: Iuliana-Diana Petrescu | 7 iulie 2022

Îți poți decoperi vocația și apoi să o ratezi sistematic, cu seninătate.

Nu vreau să vorbesc aici despre vocație decât în măsura în care am nevoie de o definiție operațională pentru un rețetar al *urmării* vocației.

Nu cred că vocația este ceva ce duhnește a existențialism, o traiectorie individuală complet autodeterminată; nu cred nici că ea ne parvine ca predispoziție metafizică personală și inalienabilă, calcefiată dintr-o sumedenie de aspecte ale ființei noastre, ale circumstanțelor și ale unui telos la care avem acces doar în mod limitat. În accepțiunea mea favorită, vocația poate exista doar în actualizare. Cu alte cuvinte, recunoști, găsești, accesezi și aplici. Vocația nu ne precede alegerea, voința, nu este orientată către împlinirea noastră umană de dinainte să punem osul la treabă, și - mai important - trebuie să fie aleasă. Vocația este parțial prescrisă, dar este și aleasă și se împlinește ca vocație abia când este practică. În termeni de lege naturală, o văd inițial drept vocație doar în potențialitate, ca doar mai apoi, după alegere și practicare, să poată - ea însăși, vocația - deveni deplină ca vocație, dincolo de vehiculul reprezentat de o persoană anume.

Una peste alta, inacțiunea sau acțiunea eșuată ne face nu doar pe noi să ratăm ceva ce, apărîndu-ne acum atît de limpede înaintea ochilor - sub formă de carieră, drum, destin - ne pare deja atins, ci să slăbim însuși conceptul de vocație, care, neactualizat, rămîne doar o banală preselectie sau o alegere fără consecințe.

Prima problemă, trișînd puțin cu premisa din începutul textului, începe chiar de la alegere. Nu că alegem prost, nu că alegem forțat, ci că alegem în bună cunoștință de cauză ceva fals, adică ne falsificăm într-o pretenție. De aici încolo, discuția nu are sens; dacă ceva prost (adică aparent nepotrivit la momentul respectiv) sau ceva forțat pot fi transformate, prin definiția de mai sus, în adevărate chemări odată ce subiectul lor se convinge că ele sînt totuși potrivite pentru propria-i persoană, un mincinos care se știe mincinos de la bun început nu se poate convinge pe parcurs, deci e menit fie să sfîrșească ratat, fie să renunțe la falsitatea alegerii inițiale.

Avînd toate aceste lucruri în vedere, mă aplec asupra unui articol intitulat duios *The Mundanity of Excellence* („Banalitatea excelenței”). Conceptul său fundamental este coșmarul oricărui ratat: excelența nu se bazează pe talent, ci pe o sumă de mici alegeri banale practicate cu sfințenie. Studiul pornește de la observarea unei plaje largi de înotători care țintesc către diverse obiective și care se află pe diverse niveluri ale jocului, urmărind dezvoltarea unor atleți chiar pînă la nivel olimpic, înainte ca o poziție dominantă a lor în lumea natației să devină certitudine. Concluziile studiului, susține autorul, Daniel Chambliss, pot fi extrapolate pentru lumea academică, arte, științe și orice altceva. Voi folosi în continuare exemplul înotului, avînd totuși în vedere această afirmație. Să avem în vedere și trei elemente pe care Chambliss le subliniază: tehnică, disciplină, atitudine. În continuare, două idei pentru rețetar:

1. *Excelența este banală.*

Se poate desigur obiecta la faptul că excelența nu ar depinde de talent sau anumite abilități înnăscute pentru un domeniu particular de activitate. Articolul nu neagă cea de-a doua considerație, doar că susține că nu este foarte importantă – dovadă stau a. numeroasele exemple de sportivi cu deficiențe fizice majore care au obținut rezultate notabile (inclusiv la Jocurile Olimpice), și b. faptul că, adesea, așa-zisele abilități înnăscute ale unui sportiv nu sînt observate decît după ce acesta a făcut performanță. Nu vorbim aici de genii, care sînt o categorie cu totul separată și necesită o analiză de sine stătătoare.

Apoi, excelența se construiește din acțiuni mici, banale, pe care le repetăm constant. Fie că e vorba de obiceiuri alimentare mai potrivite, fie că e vorba de a rezerva un interval fix zilnic antrenamentului, obiceiurile ajung parte constitutivă dintr-un noi orientat către *ceva*. (Disciplină)

Nu în ultimul rînd, cei care fac performanță derivă mai multă plăcere din munca lor decît ceilalți. Asta poate suna ca un dicton pseudo-augustinian pervertit de soiul: Fă ce te taie capul, atît timp cît îți place. Nu cred totuși că plăcerea în cazurile de față precedă munca, ci mai degrabă și-și, dacă nu chiar invers: odată cu munca, totul devine mai plăcut. Ceva ce ar putea fi în mod general considerat o corvoadă – trezitul foarte devreme, contactul cu apa rece dimineța, repetarea ad nauseam a unei sărituri – este adesea o plăcere pentru alții, care, întîmplător sau nu, ajung la rezultate mai notabile decît populația generală. (Atitudine)

2. *Excelența este calitativă.*

Atît timp cît nu există modificări calitative la nivelul antrenamentului, o creștere cantitativă nu are, de obicei, un efect notabil. Asta e valabil cu predilecție la nivelul superior al sportului. De ce? În primul rînd, natația nu este un domeniu omogen. Unii înoată de plăcere, alții pentru podiumul orașului, alții pentru a bate un record mondial

(aceste categorii nu țin cont de succesul prezent; cu alte cuvinte, poți fi un puști de zece ani care înoată la clubul local, dar care se antrenează cu gândul la o medalie internațională). În natație, deci, nu există creștere liniară (bazată și pe factori cantitativi) decât în interiorul unui grup, și există doar salturi calitative de la un grup al domeniului la altul. Avem tendința ca, în baza unui succes notabil bazat pe creșterea cantitativă a antrenamentului, în cadrul unui grup bine delimitat de motivații și obiective, să percepem succesul, adică trecerea la un grup „mai avansat”, tot în aceeași termeni. S-ar părea că cineva cu adevărat eficient nu este cel care trage la jug, ci cel care face schimbări calitative. (Tehnică)

Există două modalități extreme de a percepe vocația și una mai moderată: cea a autodeterminării, cea deterministă și cea care le combină pe cele două. Cum nu cred nici într-o filozofie a istoriei determinată dincolo de liberul arbitru uman, nu pot crede nici în prima variantă. Cea de-a doua nu cred că necesită mai multe explicații. Mă situez deci undeva în spațiul de mijloc, probabil mai spre dreapta. Expunerea de mai sus, aș vrea să subliniez încă o dată, ține mai mult de o metodă decât de o teorie sau descriere a fenomenului vocației. Și, sigur, totul e articulat în termeni seculari, dar asta nu importă. Ce este relevant e că studiul menționat demistifică un concept al lumii secularizate, talentul în sens modern, care reprezintă doar coruperea ideii de cadorisire divină, pe care noi am pierdut-o; studiul oferă și o traiectorie care se rupe de ideea de talent și ajunge să stea mai mult în mâinile noastre. Asta nu înseamnă că nu ar trebui să reîncorporăm ideea talentului de dinainte, ci că putem lua în considerare și o altfel de determinare.

Imagine: Unsplash